

Asia

Komission tiedonanto Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 8.3.2016 tiedonannon Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista, joka käynnisti vuoden 2016 loppuun saakka jatkuvan julkisen kuulemisen.

Kuulemisen pohjalta komission on tarkoitus esittää pilaria koskeva lopullinen ehdotus vuoden 2017 alussa. Sen on myös tarkoitus antaa panoksensa keväällä 2017 annettavaan valkoiseen paperiin EMU:n tulevaisuudesta.

Suomen kanta

Komission tiedonanto Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista koskee laajaa ja tärkeää aihealuetta. Suomi tukee tiedonannon tavoitetta tarkastella työmarkkinoiden ja yhteiskunnan uusia suuntauksia, jotka johtuvat väestömuutoksista, uudesta teknologiasta ja muista työelämän ja sosiaaliolojen kannalta keskeisistä tekijöistä. Komission käynnistämä keskustelu voi edistää parhaiden käytäntöjen kartoittamista ja käyttöönottoa jäsenvaltioissa.

Suomi pitää tärkeänä, että jäsenvaltiot edistyvät yhteisesti asetetuissa työllisyys- ja sosiaalityövoimavaroissa. Sosiaalisen tilanteen ja työllisyyden parantaminen ei kuitenkaan edellytä jäsenvaltioiden järjestelmien rakenteiden tai toimintatapojen harmonisointia. Keskeisiä ovat jäsenvaltioiden omat toimet ja niiden sitoutuminen tarvittaviin muutoksiin.

Tiedonannon mukaan pilari on suunniteltu käynnistettäväksi euroalueelta ja olisi avoin myös muille jäsenvaltioille. Sosiaaliset haasteet koskettavat kuitenkin kaikkia EU-maita, joten niiden käsittelyn rajoittuminen euroalueeseen ei ole tarkoituksenmukaista. Euroalueeseen rajoittuminen saattaisi myös vähentää Suomelle tärkeiden pohjoismaisten painotusten ja näkökohtien merkitystä hankkeessa. Suomi pitää ensiarvoisena, että sosiaalisen pilarin kattamia asioita käsitellään ja taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia oikeuksia edistetään myös jatkossa kaikkien jäsenmaiden kesken. Tiedonanto jättää myös epäselväksi nykyisen EU-sääntelyn ja pilariin sisältyvien suunnitelmien välisen suhteen, mikäli kaikki jäsenvaltiot eivät olisi mukana pilarissa.

Sosiaalisten oikeuksien pilarin mahdollinen käyttöönotto tai lyhyen aikavälin toimet eivät merkitse sitoutumista pidemmän aikavälin suunnitelmiin. Suomi korostaa, että pilarista ei tule kehittää välinettä, jolla luodaan uusia tulonsiirtomekanismeja EU-maiden välille. On myönteistä, että tiedonannossa linjatut suuntaviivat sisältävät sosiaaliturvan riittävyyden ohella myös sen taloudellisen kestävyuden näkökulman. Pilarilla ja siihen kirjatulla periaatteilla ei tule oikeuttaa julkisen talouden vajetta tai huonoa julkisen talouden tilaa.

Suomi pitää tärkeänä, että EU-tason työ- ja sosiaalipoliittisista tavoitteista sovitaan jäsenmaiden välisessä vuoropuhelussa. Tavoitteita kehitetään eurooppalaisen ohjausjakson sisällä, jossa työllisyys- ja sosiaalipoliittiset näkökohdat otetaan aiempaa paremmin huomioon. Parhaiden käytäntöjen tunnistamisessa ja käyttöönotossa on huomioitava jäsenvaltioiden erilaisuus, mikä sitouttaa jäsenvaltioita toteuttamaan suosituksia. Jäsenvaltioiden käytössä on paras tieto ja keinot esimerkiksi köyhyyden ja eriarvoisuuden torjumiseksi niiden omissa olosuhteissa. Lisäksi on tärkeää arvioida EU-tason toimien työllisyys-, sosiaali- ja hyvinvointivaikutuksia.

Lainsäädäntötoimet toimintaympäristön kehittämiseksi voivat olla paikallaan aloilla, joissa EU:lla on toimivaltaa. Näissä toimissa noudatetaan paremman sääntelyn periaatteita. Perussopimuksen ja toimivaltajakojen muuttaminen ei ole ajankohtaista.

Tiedonannossa mainittuihin yhtenäisiin standardeihin liittyy sekä juridisia että jäsenvaltioiden eroavuuksista johtuvia ongelmia. Nämä koskevat esimerkiksi palkkoja sekä sosiaalietuuksien ja palveluiden tasoa. Suomi katsoo, että mahdollisesti perustettavan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ei tulisi olla oikeudellisesti sitova.

Tiedonannon liitteessä esitetään ensimmäinen alustava luonnos Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista. Luetellut oikeudet tai periaatteet on jo mainittu EU:n ja muissa oikeuslähteissä, joten niiden osalta tiedonanto ei sisällä juurikaan uutta. Oikeuksien tunnettavuuden lisäämistä voidaan pitää myönteisenä asiana. Esimerkiksi sukupuolten tasa-arvon sekä työn ja yksityiselämän yhteensovittamisen edistäminen on tärkeä tavoite kaikissa jäsenmaissa. Sukupuolinäkökulma ja tasa-arvotavoitteet tulisivat mukaan läpileikkaavasti osaksi sosiaalisten oikeuksien pilarin temaattisia alueita. Suomi täsmentää kantaansa sosiaalisen pilarin yksittäisiin periaatteisiin myöhemmin.

Pilarista puuttuu maahanmuuttoon ja pakolaisuuteen liittyvät asiat, jotka ovat ajankohtainen ja merkittävä sosiaalinen haaste Euroopassa.

Pääasiallinen sisältö

Tausta:

Komission puheenjohtaja Juncker ilmoitti Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin perustamisesta syyskuussa 2015 pitämässään unionin tilaa koskevassa puheessa. Junckerin mukaan EU:n sosiaalisten oikeuksien pilarissa otettaisiin huomioon eurooppalaisten yhteiskuntien ja työelämän muutokset ja se olisi osa komission pyrkimyksiä saada aikaan syvempi ja oikeudenmukaisempi talous- ja rahaliitto.

Komissio julkaisi tiedonannon 8.3.2016. Tiedonanto käynnisti laajan julkisen kuulemisen, jonka tarkoituksena on koota näkemyksiä ja saada palautetta EU:n toimielimiltä, kansallisilta viranomaisilta ja parlamenteilta, työmarkkinaosapuolilta, sidosryhmiltä, kansalaisyhteiskunnalta, akateemisilta asiantuntijoilta ja kansalaisilta.

Komission mukaan aloite on suunnattu euroalueelle, mutta myös euroalueeseen kuulumattomat jäsenvaltiot voivat osallistua kuulemisprosessiin täysipainoisesti ja ne voivat myös halutessaan liittyä aloitteeseen. Verkkokuuleminen jatkuu vuoden 2016 loppuun. Verkkokuulemisen lisäksi komissio järjestää erityisiä kuulemistilaisuuksia, mm. eurooppalaisen konferenssin vuoden 2016 loppuun mennessä. Kuulemisen pohjalta komission on tarkoitus esittää pilaria koskeva lopullinen ehdotus vuoden 2017 alussa. Lisäksi sen on tarkoitus antaa panoksensa EMU:n kehittämistä koskevaan valkoiseen kirjaan keväällä 2017.

Sisältö:

Komissio esittää tiedonannossa hahmotelmansa siitä, miten Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin luomisessa olisi edettävä. Komission mukaan EU:n työ- ja sosiaalialan lainsäädäntö edellyttää arviointia ja työmarkkinat ja sosiaalijärjestelmät on uudistettava vastaamaan uusia kehityssuuntia. Pilarille kaavailaan myös roolia Euroopan talous- ja rahaliiton syventämisessä. Tiedonannossa viitataan viiden puheenjohtajan kertomukseen, jossa korostetaan tarvetta jatkaa lähentymisprosessia kohti kestävämpiä talouden rakenteita ja tehdä näistä prosesseista sitovampi keskipitkällä aikavälillä. Tähän on tarkoitus päästä sopimalla yhteisistä korkeatasoisista normeista, joissa olisi keskityttävä mm. työmarkkinoihin.

Tiedonannossa todetaan, että pilarin perustamisessa voidaan hyödyntää erilaisia kokemuksia ja käytäntöjä, sillä monilla aloilla Eurooppa menestyy parhaiten maailmassa ja ratkaisut ovat hyvin tiedossa. Paljon voidaan oppia myös nopeasti muuttuvista olosuhteista eri puolilla maailmaa.

Pilarin oikeudellisen luonteen osalta tiedonannossa todetaan että huomioon on otettava pilarin soveltamisala sekä oikeudelliset rajoitukset sekä EU:n että euroalueen tasolla. Esimerkiksi SEUT:n 153 artiklan mukaan ei selvästikään anneta unionille toimivaltaa säätää palkoista.

Liiteasiakirjassa esitetty alustava luonnos sosiaalisten oikeuksien pilarista yksilöi politiikanaloja, joihin liittyy eri periaatteita. Periaatteissa komissio on ottanut lähtökohdaksi tietyt oikeudet, jotka on jo mainittu EU:n ja muissa asiaan liittyvissä oikeuslähteissä. Kunkin oikeuden kohdalla määritellään yksityiskohtaisesti mahdollisia keinoja oikeuksien toteuttamiseksi. Pilari ei komission mukaan korvaa olemassa olevaa säännöstöä eikä myöskään nykyisiä oikeuksia. Komission mukaan pilariin sisältyvät periaatteet on valittu, koska niillä on sekä taloudellista että yhteiskunnallista merkitystä osallistuvien jäsenvaltioiden tulokunnan kannalta. Pilari toimisi vertailukohtana, jonka pohjalta arvioitaisiin siihen osallistuvien jäsenvaltioiden tuloksia ja edistettäisiin kansallisen tason uudistusprosessia. Pilari suuntaisi näin euroalueen lähentymistä. Samalla pilarin perustaminen tarjoaisi mahdollisuuden tarkastella EU-säännöstöä uudelleen.

Kuulemisessa komissio pyytää vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Mitkä ovat kiireellisimmät työllisyys- ja sosiaalialan painopisteet? Miten voidaan ottaa huomioon erilaiset työllisyystilanteet ja sosiaaliset tilanteet eri puolilla Eurooppaa? Onko EU:n säännöstö ajan tasalla ja voitaisiinko EU:n toimintaa laajentaa? Mitkä ovat muutoksiin liittyvät suurimmat riskit ja mahdollisuudet? Onko poliittisella tasolla tai instituutioissa tai yrityksissä olemassa tai kehitteillä käytäntöjä, joita voisi suositella vertailukohdiksi? Lisäksi tiedustellaan näkemyksiä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin perustamisesta, pilarin soveltamisalasta ja ehdotetuista periaatteista, euroalueen

lähentymisen kannalta merkityksellisimmistä aloista sekä vähimmäisnormien ja vertailuarvojen käytöstä ja lisäarvosta.

Tiedonannon liiteasiakirjaan kirjatut 20 sosiaalisten oikeuksien pilarin ”periaatetta”:

I LUKU: YHTÄLÄISET MAHDOLLISUUDET JA PÄÄSY TYÖMARKKINOILLE

1. Taidot, koulutus ja elinikäinen oppiminen (kaikilla on oltava mahdollisuus saada elämänsä aikana laadukasta koulutusta, jonka avulla voi hankkia riittävät perus- ja avaintaidot)
2. Joustavat työsopimukset ja työsuhdeturva (yhdenvertainen kohtelu riippumatta työsopimuksen laadusta, epävarmojen ja määräaikaisten työsopimusten väärinkäytön torjunta sekä joustavat työsuhteet, jotka edistävät siirtymiä työmarkkinoilla sekä työvoiman joustavaa käyttöä, turvaten kuitenkin pääsyn toistaiseksi voimassa oleviin työsopimuksiin)
3. Ammatinvaihdon turvaaminen (yksilölliset työnhakupalvelut, osaamisen kehittäminen, sosiaali- ja koulutusoikeuksien siirrettävyys siirtyminen helpottamiseksi)
4. Työllisyyden aktiivinen tukeminen (alle 25-vuotiaille 4 kk työttömyyden/ valmistumisen jälkeen työtä, jatkokoulutusta, tai harjoittelua sekä pitkäaikais-työttömille 18 kuukauden sisällä yksilöllisiä toimia)
5. Sukupuolten tasa-arvo sekä työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen (tasa-arvo työssä ja koulutuksessa, vanhempainvapaat ja vapaat muiden huollettavien hoitoa varten, hoitopalvelut, molempien vanhempien rohkaisu vapaiden pitämiseen, rohkaisu sopia joustavista työaikajärjestelyistä ottaen huomioon sekä työntekijöiden että työnantajien tarpeet)
6. Yhtäläiset mahdollisuudet (aliedustettujen ryhmien työmarkkinoille osallistumisen edistäminen, syrjinnän torjunta)

II LUKU: OIKEUDENMUKAISET TYÖLOT JA TYÖEHDOT

7. Työehdot (työntekijän oikeus kirjalliseen tietoon työsuhteeseen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista ennen työsuhteen alkua, mahdollinen koeaika ei saa olla kohtuuttoman pitkä ja sen ehdoista tulee kertoa ennen työsuhteen alkua, työsuhteen päättäminen tulee perustella, irtisanomisaikaa tulee noudattaa, siihen tulee liittyä riittävä korvaus sekä mahdollisuus valittaa riippumattomaan riitojen ratkaisujärjestelmään)
8. Palkat (kohtuullinen palkka, joka mahdollistaa kunnollisen elintason, vähimmäispalkat tulee määrittellä läpinäkyvällä ja ennustettavalla mekanismilla, tavalla joka mahdollistaa pääsyn työhön ja kannustaa työnhakuun, palkkojen tulee kehittyä tuottavuuden kehityksen mukaisesti, työmarkkinajärjestöjä kuullen ja kansallisia käytäntöjä kunnioittaen)
9. Työterveys ja työturvallisuus (riittäväntasoinen suojeleu kaikilta työstä mahdollisesti syntyviltä riskeiltä)

10. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja työntekijöiden osallistuminen (työmarkkinajärjestöjen kuuleminen työ- ja sosiaalipolitiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa, työehtosopimusneuvotteluihin kannustaminen kunnioittaen kansallisia perinteitä, järjestöjen autonomiaa ja oikeutta työtaistelutoimiin, työntekijöiden tai heidän edustajiensa kuuleminen ja heille tiedottaminen hyvissä ajoin ennen työvoiman joukkovähentämistä, liikkeenluovutusta, uudelleen organisointia sekä yrityssulautumista, myös digitaalisessa sekä maan rajat ylittävässä työssä)

III LUKU: RIITTÄVÄ JA KESTÄVÄ SOSIAALINEN SUOJELU

11. Integroidut sosiaali- ja -palvelut (sosiaalisen suojelun etuudet ja palvelut on integroitava toisiinsa mahdollisimman pitkälti, jotta voidaan parantaa niiden johdonmukaisuutta ja vaikuttavuutta sekä tukea sosiaalista integroitumista ja työmarkkinoille integroitumista)
12. Terveysturvallisuus ja sairausetuudet (sairauspäivärahojen tulee turvata riittävä palkkataso sairausloman ajalta, nopeaan työhön paluuseen tulee kannustaa)
13. Eläkkeet (riittävyys, sukupuolten tasa-arvo, yrittäjien asema, järjestelmien kestävyys turvaaminen, eläkkeen suhde eläkeikään, liian varhaisen eläköitymisen välttäminen)
14. Työttömyysetuudet (aktivointitoimiin osallistumisen ja työttömyysturvan yhteensovitus, keston tulee mahdollistaa riittävän pitkä työnhaku ja kannustaa työhön paluuseen)
15. Vähimmäistoimeentulo (riittävä toimeentulo, työikäisille työn vastaanottamiseen tms. liittyvä ehdollisuus)
16. Vammaisetuudet (riittävät palvelut ja perustulo, etuudet eivät saa toimia työn vastaanottamisen esteenä)
17. Pitkäaikaishoito (pätevien ammattihenkilöiden tarjoamia laadukkaita ja kohtuuhintaisia pitkäaikaishoitopalveluja, myös kotihoitoa on oltava saatavilla, pitkäaikaishoitopalvelujen tarjoamista ja rahoitusta on lisättävä ja parannettava)
18. Lastenhoito (kaikille lapsille on taattava pääsy pätevien ammattihenkilöiden tarjoamien laadukkaiden ja kohtuuhintaisten hoitopalvelujen piiriin, lasten köyhyyden torjumiseen olisi omaksuttava ennaltaehkäiseviä malleja)
19. Asuminen (sosiaalista asuntotarjontaa tai asumistukea on järjestettävä, heikossa asemassa olevia on suojattava hädältä, asunnottomille on järjestettävä majoitus)
20. Peruspalvelujen saatavuus (kohtuuhintainen mahdollisuus käyttää peruspalveluja mukaan luettuina sähköiseen viestintään, energiaan, liikenteeseen ja rahoitusalaan liittyvät palvelut)

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonannolla ei ole oikeusvaikutuksia. Mahdollisten tulevien toimenpiteiden oikeusperusta määritellään aikanaan.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Komission tiedonanto on suunnattu myös Euroopan parlamentille.

Kansallinen valmistelu

Tiedonantoa on käsitelty eri EU-valmistelujaostoissa (EU25, EU26, EU27, EU28, EU29, EU30, EU33) huhti-kesäkuussa 2016.

Eduskuntakäsittely

(Valtioneuvoston e-kirje 20.6.2016)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannolla ei ole taloudellisia vaikutuksia. Komission mukaan aloite kytkeytyy Euroopan talous- ja rahaliiton syventämiseen.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komission mukaan pilarin perustamiseen tähtäävä työ täydentää muuta käynnissä olevaa työtä talous- ja rahaliiton syventämiseksi ja antaa oman panoksensa Euroopan talous- ja rahaliiton tulevaisuudesta keväällä 2017 laadittavaan valkoiseen kirjaan

Asiakirjat

Komission tiedonanto koskien Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria COM (2016) 127 final + liite 1 (ensimmäinen alustava luonnos Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Johanna Hulkko, VNK, +385 40 350 0980, johanna.hulkko(at)vnk.fi
 Liisa Heinonen, TEM, +358 50 396 0605, liisa.heinonen(at)tem.fi
 Pauliina Porkka, TEM, +358 2950 48278, pauliina.porkka(at)tem.fi
 Pasi Korhonen, STM, +358 2951 63649, pasi.korhonen(at)stm.fi
 Ville Korhonen, STM, +358 2951 63253, ville.korhonen(at)stm.fi
 Jussi Huopaniemi, VM, +358 2955 30257, jussi.huopaniemi(at)vm.fi
 Minna Polvinen, OKM, +358 295 330262, minna.polvinen(at)minedu.fi

EUTORI-tunnus

EU/2016/0739

Liitteet

Viite

Asiasanat	elinikäinen oppiminen, eläkkeet, EMU, koulutus, sosiaalinen suojelu, sosiaalipalvelut, sosiaalipolitiikka, sosiaaliturva, syrjintä, tasa-arvo, terveystalitiikka, työllisyys, työoikeus, työvoimapolitiikka, vammaiset
Hoitaa	OKM, OM, STM, TEM, VM
Tiedoksi	EUE, LVM, SM, TPK, TULLI, UM, VNK, VTV, YM
